Stavrofora
Theodora Videscu

Râul Iordan – Epifania noastră

Acestea se petreceau în Betabara,
dincolo de Iordan, unde boteza Ioan (Ioan I, 28).

Valea Iodanului (*Emek ha yarden* în limba ebraică), această zonă geografică a Israelului, este o parte din Marele Rift African, care pornește din Siria către Africa și este străbătută de râul Iordan pe o distanță de 251 de kilometri, începând de la Marea Galileii și până la vărsare în Marea Moartă. Acest rift iordanian face parte din placa geologică ce se extinde din nordul Muntelui Hermon și coboară până în estul Africii.

Izvorând din nordul Israelului, de la poalele muntelui Hermon, râul Iordan pornește viguros spre câmpiile însorite ale Israelului, prin trei izvoare: *Snir* (*Hasbani*), *Dan* și *Banias*. Traversează mai apoi, formând mai multe izvoare și gârle, către Marea Galileii, unde, după ce zăbovește în mirificul peisaj al acestui lac, își reformează albia și se scurge în coturi și meandre pline de vegetație sălbatică prin Valea Iordanului, către Marea Moartă, acolo unde se varsă de mii de ani.

Toată această zonă a Văii Iordanului este graniță naturală între Israel și Iordania. Din punct de vedere geografic, locul original al Botezului Domnului se află în Valea Iordanului, la 10 km S-E de orașul Ierihon, cea mai veche cetate din lume, cu peste 10.000 de ani de istorie.

Pe parcursul râului Iordan ce tocmai izvorăște din munte, se află câmpiile mănoase ale Israelului pe unde va fi trecut și Iisus Hristos cu ucenicii Săi, prin Cezareea Filipi: „Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul Omului? Iar ei au răspuns: Unii, Ioan Botezătorul, alții, Ilie, alții, Ieremia sau unul dintre proroci. Și le-a zis: Dar voi cine ziceți că sunt? Răspunzând, Simon-Petru a zis: Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu. Iar Iisus, răspunzând, i-a zis: Fericit ești, Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu Cel din ceruri. Și Eu îți zic ție că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui” (Matei XVI, 13-18).

Și tot prin părțile de nord ale Galileii, Iisus Le-a vorbit ucenicilor Săi despre faptul că va trebui să meargă la Ierusalim și „să pătimească multe

de la bătrâni și de la arhierei și de la cărturari și să fie ucis și a treia zi să învieze" (Matei XVI, 21).

Tot aici, în părțile de unde izvorăște Iordanul, Mântuitorul Hristos Le-a zis ucenicilor Săi: „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie. Că cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde; iar cine își va pierde sufletul pentru Mine îl va afla. Pentru că ce-i va folosi omului dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său? Căci Fiul Omului va să vină întru slava Tatălui Său, cu îngerii Săi; și atunci va răsplăti fiecăruia după faptele sale. Adevărat grăiesc vouă: Sunt unii din cei ce stau aici care nu vor gusta moartea până ce nu vor vedea pe Fiul Omului venind în Împărăția Sa" (Matei XVI, 28).

Astfel, malurile și valea râului Iordan au cunoscut de-a lungul mileniilor de istorie locală mai multe evenimente notabile ce se regăsesc în Vechiul Testament. Astfel, Neeman sirianul a fost vindecat de lepră în Râul Iordan, prin mijlocirea profetului Elisei, la porunca lui Dumnezeu: „Du-te și spală-te în Iordan de șapte ori, iar carnea ți se va vindeca și vei fi curat" (II Regi V,10).

De asemenea, alte mențiuni referitoare la râul Iordan din Vechiul Testament, sunt în legătură cu Iosua Navi, cel care, după moartea lui Moise în muntele Nebo, a preluat conducerea poporului evreu pe care l-a trecut în pământul Canaanului, după cum îi poruncise Dumnezeu: „Fii tare și curajos, să nu te temi și nici să te spăimântezi, căci Domnul Dumnezeul tău este cu tine, oriunde vei merge" (Cartea lui Iosua Navi I, 9). Trecerea poporului evreu în pământul făgăduinței s-a făcut prin vadul râului Iordan, malul care astăzi se referă și la locul original al Botezului Domnului.

Wadi Al-Kharrar (Valea Kharrar), aflată în nordul Iordaniei, privește de dincolo de timp istoria locului original al Botezului Domnului, locul unde Ioan boteza. Cu 2000 de ani în urmă, în apele reci ale Iordanului veneau să fie botezați de către Ioan toți aceia care poposeau aici, împovărați de griji și de păcate: „Și erau botezați de către el în râul Iordan, mărturisindu-și păcatele" (Matei III, 6).

Bisericile, grotele, canalele de apă formate de râul Iordan, zona verde, sălbatică ce se află de-a lungul râului, foșnetul apei și al vântului printre trestii alcătuiesc decorul unic, neschimbat al unui eveniment petrecut cu 2000 de ani în urmă, pe când Ioan Botezătorul venise aici din munții Iudeii, de la Even Sapir-Ein Karem. Acest bărbat, despre care evangheliile scriu că „îmbrăcămintea lui era din păr de cămilă și cingătoare de piele de împrejurul mijlocului, iar hrana lui erau lăcuste și miere sălbatică" (Matei III, 4), propovăduia fără odihnă: „Pocăiți-vă că s-a apropiat Împărăția Cerurilor!" (Matei III, 2).

Istoricul Eusebiu de Cezareea în relatările sale despre malurile estice ale Iordanului, amintește despre existența unor construcții bisericești datând din secolul IV, din epoca Sfinților Împărați Constantin și Elena. O peșteră săpată în stâncă, cocoțată deasupra ruinelor unor basilici mărturisește despre viețuirea aici a unor pustnici necunoscuți, dar și a Sfântului Ioan Botezătorul cu ucenicii săi, iar mai târziu, a Sfintei Maria Egipteanca și a Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iași. Istoria monahismului răsăritean cu izvoarele în Egiptul secolului al III-lea d. Hr., relatează despre mulți părinți asceți care, plecând din Valea Nilului, porneau spre Ierusalim și Valea Iordanului, luând ca model de viețuire pe însuși Iisus Hristos și Sfântul Ioan Botezătorul, dorind „să păstreze curățenia și sfințenia lăsate lor de apostoli”[1] și să dea lupta „împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduh” (*Efeseni* VI ,12).

Nu poți să treci prin aceste locuri fără să îți amintești de Sfântul Ioan Botezătorul, de „glasul celui ce strigă în pustie: Îndreptați calea Domnului, precum a zis Isaia prorocul” (Ioan I, 23). Sfântul Ioan Botezătorul, despre care Însuși Iisus Hristos a spus că „între cei născuți din femei, nimeni nu este mai mare decât Ioan” (Luca VII, 28), și-a început predicile și propovăduirea venirii lui Mesia, în vremea în care domnea Tiberius, Cezarul Romei și a lui Ponțiu Pilat care era guvernatorul Iudeii. Venind pe malurile Iordanului, Sfântul Ioan le vorbea contemporanilor săi despre pocăință, adevărata cale de întoarcere spre Dumnezeu: „Eu, unul, vă botez cu apă spre pocăință, dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine; Lui nu sunt vrednic să-i duc încălțămintea; Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc” (Matei III, 11).

Săpăturile arheologice efectuate în zona sitului de pe malul Iordanului, la locul numit Qasr El Yahud, au scos la lumină mai multe morminte datând din secolele IV-VI d. Hr. În ele s-au găsit oseminte ale unor persoane, femei și bărbați bolnavi de lepră, care ar fi venit la râul Iordan din Etiopia și Egipt, să se vindece, arătând în felul acesta proprietatea curativă a apelor Iordanului[2].

Istoria creștinismului răsăritean, și în special cea a Orientului Mijlociu, relatează până astăzi importanța locului numit *Betabara* (casa trecerii) sau pe harta de la Madaba din Iordania, numit și *Betania, dincolo de Iordan*, căci aici aveau să se împlinească profeții și să se săvârșească minuni, odată cu venirea lui Iisus Hristos în aceste locuri: „În acest timp a venit Iisus din Galileea la Iordan, către Ioan, ca să se boteze de către el. Ioan însă Îl oprea, zicând: Eu am trebuință să fiu botezat de Tine și Tu vii la mine? Și, răspunzând, Iisus a zis către el: Lasă acum, că așa se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea. Atunci L-a lăsat. Iar botezându-se Iisus, îndată ce a

1 Philip Jenkins, *Istoria pierdută a creștinismului*, Baroque Books & Arts, 2018, pp. 112-113.
2 *Baptism in the Jordan River, a Renewal of Faith*, Ostracon, 2011.

ieșit din apă, iată cerurile I s-au deschis și el a văzut Duhul lui Dumnezeu pogorându-se ca un porumbel și venind peste El. Și iată, glas din ceruri zicând: Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit" (Matei III, 13-17).

Astăzi, în secolul XXI, venim pe malul Râului Iordan la Procesiunea Iordanului, care se săvârșește an de an, la data de 18 ianuarie, în Ajunul Bobotezei, după calendarul gregorian. Râul Iordan respiră același aer, oglindește același cer mărturisind permanent despre Botezul Domnului Iisus Hristos și a minunii întoarcerii râului Iordan. Patrimoniu universal UNESCO, adună an de an, zi de zi, mii de călători de pretutindeni, mânați fie de curiozitate, fie din evlavie. Ajungând cu autocarele în Valea Iordanului la locul numit „Qasr al Yahud" într-o aglomerație de autocare, mașini ale armatei și poliției israeliene, mii de pelerini și zeci de reporteri dotați cu aparate și obiective sofisticate, pregătiți pentru a imortaliza momentul Procesiunii.

Pe malul Iordanului, autoritățile israeliene au construit în ultima vreme un amplasament ingenios alcătuit din piatră și lemn care facilitează coborârea la apa Iordanului, în condiții de siguranță. Căci în trecut, totul se făcea pe lângă rădăcinile răchitelor, iar, în amestecul cu lutul malului, locul devenea periculos.

În secolele de ocupație otomană, vizitarea Locurilor Sfinte se făcea rar și anevoios, însă spre zorii secolului al XIX-lea, mai mulți exploratori și scriitori au trecut și pe la locul Botezului Domnului. Astfel, mai mulți călători europeni au cercetat zona, iar unii dintre ei au lăsat și însemnări despre aceste locuri. Dintre cele mai interesante, o aflăm pe cea a lui William Lynch, care, călătorind în 1848 de-a lungul râului Iordan și până la Marea Moartă, scria:

„Cât de joasă era valea Iordanului... Râul Sfânt! Frumusețea acestui loc este în contrast cu pământul calcinat, uscat, care se află împrejur precum o lebădă în deșert. Am ajuns la Al-Maghdas, locul de scăldătoare al pelerinilor creștini; acest vad al râului a fost consacrat prin tradiție, ca locul prin care israeliții au trecut cu Chivotul Legii și unde binecuvântatul nostru Mântuitor a fost botezat de către Ioan. Primul meu gest a fost ca să intru în apele Iordanului, mulțumind lui Dumnezeu pentru neprețuita favoare de a-mi fi permis să vizitez acest loc. Poate că mai înainte de mine, căci nu departe de aici se află Ierihonul, acolo unde apele izvorăsc și trandafirul pustiului înflorește, mulțimi de vizitatori ai Israelului vor fi trecut...(...) dar, fără îndoială, acolo este Betabara Noului Testament, locul unde Iisus Hristos S-a retras pentru Botez, iar acest loc Îi este dedicat Lui și sărbătorii Botezului"[3].

3 *Baptism in the Jordan River. A renewal of Faith*, Israel Nature and Parks Authority, Ostracon, 2011.

Astăzi, locul este amenajat confortabil, însă puțini sunt aceia care pot atinge apa Iordanului în această zi. După ce își face apariția prin sunetul tobelor africane, al alămurilor și trompetelor, fanfara de muzicanți palestinieni creștini-ortodocși, anunță că Patriarhul Ierusalimului va veni în scurtă vreme, și va săvârși slujba Aghezmei Mari, ce are loc în Ajunul Bobotezei. Nu trece mult timp și aerul vibrează, lumea se înghesuie, autoritățile pregătesc sosirea Patriarhului Ierusalimului și a toată Palestina. După slujirea Aghezmei Mari, urmează ca Patriarhul să coboare la malul râului și să arunce crucea de trei ori în apele învolburate ale Iordanului. Acest ritual semnifică faptul că Iisus Hristos a intrat cu picioarele în apele Iordanului, sfințindu-l și binecuvântând ca toți cei ce vor fi botezați și stropiți cu apa sfințită să se vindece de bolile trupești și sufletești, să devină „fii ai luminii" (Ioan XII, 36-47)

Clopotele bisericii Sfântului Ioan Botezătorul de pe malul iordanian răsună îndelung, sfâșiind tăcerea pustiului și amintind tuturor Troparul Botezului Domnului: „În Iordan botezându-te, Tu, Doamne, închinarea Treimii s-au arătat...".

Iordanul se întoarce din drumul său, arătând celor prezenți minunea de la Bobotează sau Sărbătoarea *Epifaniei* (Arătarea). Acest eveniment–minune s-a petrecut cu 2000 de ani în urmă pe aceste pământuri, în acest cot al râului Iordan, numit *Betania de dincolo de Iordan* (*Bethany beyond the Jordan*), pentru a nu fi confundată cu Betania, satul lui Lazăr. Localnicii din vremea Sfântului Ioan Botezătorul numeau acest loc Bethabara (*beit* – casă; *abara* – vad/trecere, lb. ebraică). Și astăzi Râul Iordan se întoarce în această zi a Epifaniei. Pentru câteva clipe sau zile uneori, el curge spre origini, la izvoarele sale din ținutul Galileii, la poalele Muntelui Hermon, în nordul Israelului.

Încă din secolul al V-lea, pe aceste maluri ale Iordanului, martore ale Botezului lui Iisus în „repejunile Iordanului" sunt semnalate obști monahale. În amintirea și întru cinstirea acestor vrednici de pomenire viețuitori și în secolele următoare au existat monahi și monahii care s-au încumetat să înfrunte pustiul, frigul nopților și căldura insuportabilă a deșertului, fiind în deplină solitudine și rugăciune, urmând modelul lui Iisus Hristos care rămăsese 40 de zile în post și rugăciune pe Muntele Ispitirii. Tot astfel au făcut și călugării care se stabiliseră pe Valea Iordanului. La sfârșitul secolului al XIX-lea se aflau în peșterile de pe Valea Iordanului peste 20 de pustnici. În anul 1935 s-a construit Schitul Românesc de la Iordan, având în vecinătate și alte așezăminte monahicești ale grecilor, etiopienilor, siro-iacobiților, armenilor. Între anii 1947–1953, schitul românesc l-a avut egumen pe Sfântul Ioan Iacob care, după câțiva ani, s-a retras la pustie, pe Valea Hozevei, căci „fericită este viața pustnicilor care

se întraripează cu dumnezeiescul dor". Ruinele vechiului schit românesc „Sfântul Ioan Botezătorul" de pe malul râului Iordan se află la 45 kilometri de Ierusalim, 8 kilometri de cel mai vechi oraș din lume, Ierihon, și la 25 de kilometri de Muntele Nebo din Iordania, locul unde Moise a poposit cu poporul evreu venind din pustia egipteană. Datorită sfinţeniei locului, mai mulți pustnici au vieţuit aici timp de secole.

După ce a primit Botezul de la Ioan, Iisus Hristos a mers în pustie, patruzeci de zile și patruzeci de nopți (Matei IV, 1-11), pe Muntele Carantania sau Muntele Ispitirii. Acest loc se află în vecinătatea Văii Iordanului, la 3 kilometri distanță, lângă orașul Ierihon.

Din mersul gondolei care urcă și coboară pelerinii pe Muntele Carantania, se poate admira frumuseţea primitivă a orașului Ierihon, străjuit la est de munții Iordaniei și de apele Iordanului. Căsuțele joase ale arabilor beduini înecate în verdeață, culturi de citrice și palmieri, muzeul în aer liber păstrător al vestigiilor arheologice ale primei cetăți ierihonite, sunt tot atâtea imagini desprinse parcă dintr-o ilustrată veche, de anticariat. Peste toate, însă, se așterne taina locurilor învăluite în parfumul Orientului Mijlociu menit să ducă peste secole mărturia acestei zile a Epifaniei. Ea este ziua Botezului Domnului, ziua în care se sfinţesc și se binecuvintează apele Iordanului, căci Botezul Domnului este Praznicul luminării, curățirii de păcate și a redeșteptării lumii către un nou început, de fiecare dată: „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și-mbrăcat. Aliluia!".